

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3142>

**EXAMINING THE MATCHING LEVELS OF THE READING
SKILLS ACQUISITIONS OF THE 2019 TURKISH COURSE
CURRICULUM WITH THE ACTIVITIES IN THE SECONDARY
SCHOOL TURKISH TEXTBOOKS**

2019 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI OKUMA BECERİSİ
KAZANIMLARININ ORTAOKUL TÜRKÇE DERS
KİTAPLARINDAKİ ETKİNLİKLERLE ÖRTÜŞME DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ

Fetullah UYUMAZ¹
Oğuzhan SEVİM²

Abstract

The aim of this research is to reveal to what extent the reading skill acquisitions in the 2019 Turkish Language Curriculum overlap with the activities in the textbooks. The research was carried out in accordance with the principles of document analysis, which is one of the qualitative research methods. The data sources of the research consist of reading skill activities in secondary school Turkish textbooks. Reading skill activities are the activities in which the students answer the questions about the texts after the texts in the textbooks and try to make their knowledge permanent in this way. Activity-Gain Overlap Level matrices prepared by the researchers were used to collect the data. It was tried to determine the level of overlap of the acquisitions under the fluent reading, vocabulary and comprehension sub-titles under the reading skill by means of matrices. The data obtained through these matrices were digitized by using descriptive statistics techniques. Based on the results obtained from the research, it has been seen that the reading achievements in the program overlap significantly with the reading achievements included in the reading activities in the textbooks. However, when the gains and activity examples are examined, it is understood that these acquisitions are mostly the acquisitions that require the information that the student can easily access from the texts. Although the curriculum has been updated over the years, it seems that there are still unresolved problems.

Keywords: 2019 Turkish Course Curriculum, reading skill acquisitions, reading education, textbooks, reading activities

¹ Araştırma Görevlisi, Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, fetullah.uyumaz@atauni.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0274-8640>.

² Prof.Dr. Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, oguzhan-sevim@windowslive.com, <https://orcid.org/0000-0001-7533-4724>.

Özet

Bu araştırmanın amacı 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki okuma becerisi kazanımlarının, ders kitaplarındaki etkinliklerle ne düzeyde örtüştüğünü ortaya koymaktır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesinin ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın veri kaynaklarını ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki okuma becerisi etkinlikleri oluşturmaktadır. Okuma becerisi etkinlikleri, ders kitaplarında metinlerden sonra öğrencilerin metinlere yönelik soruları cevapladığı ve bu şekilde bilgilerini kalıcı hâle getirmeye çalıştığı etkinliklerdir. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan Etkinlik-Kazanım Örtüşme Düzeyi matrisleri kullanılmıştır. Matrisler aracılığıyla okuma becerisi altında bulunan akıcı okuma, söz varlığı ve anlama alt başlıklarında bulunan kazanımların etkinliklerle örtüşme düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu matrisler aracılığıyla elde edilen veriler betimsel istatistik tekniklerinden yararlanılarak sayısallaştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle programdaki okuma kazanımlarının ders kitaplarındaki okuma etkinliklerinde yer verilen okuma kazanımları ile önemli ölçüde örtüştüğü görülmüştür. Fakat kazanımlar ve etkinlik örnekleri incelendiğinde bu kazanımların daha çok öğrencinin metinlerden kolayca ulaşabileceği bilgileri isteyen kazanımlar olduğu anlaşılmıştır. Öğretim programlarının yıllar içerisinde güncellenmesine rağmen hâlâ çözülemeyen sorunlar olduğu da görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı, okuma becerisi kazanımları, okuma eğitimi, ders kitapları, okuma etkinlikleri

GİRİŞ

Hem sosyal bilimler hem de fen bilimleri alanında, herhangi bir dersin hedeflerinin gerçekleştirilmesinde işe koşulan araçlardan biri ve belki en önemlisi ders kitaplarıdır. Eğitim sisteminde diğer branşlarda olduğu gibi Türkçe öğretiminde de ders kitaplarının önemli bir yeri vardır. Türkiye'de şu anda kullanılan Türkçe ders kitapları Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olan Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanmaktadır. Kitapların hazırlanma sürecinde, oluşturulan komisyonlardan uzman görüşleri alınmaktadır. Daha sonra bu kitaplar, alanda yeterli bilgi ve beceriye sahip kişiler tarafından yazılmakta ve yazılan bu kitaplar okullarda beş yıllığına kullanılmak üzere dağıtılmaktadır (TTKB, 2019).

Öğretimin önemli bileşenlerinden biri öğretim programlarıdır. Bir toplumun gelişmesi, eğitim ve öğretim aracılığıyla gerçekleşmektedir. Öğretimin sürdürülmesi/sürdürülebilmesi için hazırlanan programlar, müfredatlar, ders kitapları, çalışma kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları, eğitim ve öğretimin kalitesini arttırmaya yöneliktir (Kıymaz ve Doyumgaç, 2020). Öğretim programları öğretmenlere kılavuzluk yapan bir rehber olarak değerlendirilebilir. "Öğretim programı, yaşamda ihtiyaç duyulabilecek bilgi ve becerileri öngörerek bunları belirli sürelerde öğrencilere kazandırmayı hedefler" (Güzel ve Karadağ, 2013, s. 46). Öğretim programlarıyla ders kitaplarında bulunan metinler ve etkinlikler birbirinden bağımsız düşünülemez (Çalışkan, 2016). Bir bütün içerisinde sarmal bir yapı teşkil ederler. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların ders kitaplarındaki etkinliklerde karşılıklarının bulunması beklenmektedir.

Öğrencilerin okuma, konuşma, dinleme ve yazma becerilerinin geliştirilmesinde çeşitli etkinlikler kullanılmaktadır. Bu etkinlikler metin okuma öncesinde, sırasında ve sonrasında farklı şekillerde yer almaktadır. Etkinliklerin amacı öğrencilerin okudukları/dinledikleri metne yönelik bilgilerini pekiştirmektir. Metinlerden hareketle etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin dili etkili kullanma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, karar verme, araştırma gibi temel becerileri ile okuma, yazma, konuşma, dinleme gibi temel dil becerilerinin gelişimine katkı sağlanması amaçlanmaktadır (Cin Şeker, 2018, s. 123).

Türkçe öğretimi bir temel bilgiler aktarımı dersi değil beceri kazandırma dersi. Türkçe öğretiminde amaç öğrencilere konuşma, okuma, yazma ve dinleme temel becerilerini

kazandırmak hedeflenmelidir (Ülper, 2019, s. 5). Temel beceriler konusunda gelişmeyen bir öğrenciden okuduğunu anlamasını beklemek anlamsızdır. Bu yüzden öğretmenin de bu süreçte rolü önemlidir. Öğrencilerin temel becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bir öğretmenin öğrencisinde şu bilgi/becerileri doğru bir şekilde yapılandırması beklenir: Otomatik tanıma becerileri, sözcük dağarcığı ve yapı bilgisi, metin şeması bilgisi, içerik ve dünya bilgisi, birleşim ve değerlendirme becerileri, üstbilişsel bilgi ve beceri denetimi (Grabe, 1991, s. 379). Bu becerileri gelişen bir öğrencinin ders kitaplarında bulunan temel beceri etkinliklerinde yeterli performansı göstermesi olasıdır.

Herhangi bir bireyin okuduklarını anlamadan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın temel hedefleri olan eleştirel düşünme, problem çözme, çözüm üretme gibi üst düzey becerilere ulaşması mümkün görünmemektedir. Çünkü okuma, birbirine bağlı birçok alt becerinin bir araya gelmesi sonucunda anlamayı ve bilginin öğrenilmesini sağlayan önemli dil becerilerinden biridir. Okuma, fiziksel ve zihinsel bileşenlerin birlikte işe koşulduğu karmaşık bir sürece sahiptir (Adams, 1990; Arı, 2017; Quellette, 2006). Dolayısıyla programda yer alan okuma becerisi kazanımlarının Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerle örtüşmesi beklenmektedir. Bu etkinlikler öğrencilerin temel dil becerilerinin gelişiminde ciddi bir etkiye sahiptir.

Alanyazına bakıldığında Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ve etkinliklerin Türkçe dersi öğretim programlarında yer alan okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerine ilişkin kazanımlar açısından değerlendirildiği araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Güzel ve Karadağ (2013) tarafından yapılan araştırmada 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan konuşma ve yazma öğrenme alanına yönelik amaç ve kazanımlar değerlendirilirken Kadızade ve Önder (2016) tarafından yapılan araştırmada çalışma kitaplarında bulunan konuşma becerisi etkinliklerinin 2005-2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki (6, 7 ve 8. sınıflar) kazanımlarla uyumlu olup olmadığı incelenmiştir. Deniz, Tarakçı ve Karagöl (2019) tarafından yapılan araştırmada ise 5, 6, 7, 8. sınıf ders kitapları 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar) dinleme kazanımları açısından incelenirken Direkçi, Akbulut ve Şimşek (2019) tarafından yapılan araştırmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bulunan dijital okuryazarlık becerileriyle ilgili kazanımların 5, 6, 7, 8. sınıf ders kitaplarında bulunan etkinliklerle ilişkisi değerlendirilmiştir.

Konuyla ilgili alanyazın incelendiğinde temel dil becerilerinin yanı sıra ders kitaplarındaki söz varlığına yönelik etkinlikler ile metinlerin tema ve türlerinin de program açısından değerlendirildiği çalışmaların yapıldığı belirlenmiştir. Bu araştırmalardan Aydın ve Aydın (2020) tarafından yapılan araştırmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı bağlamında 5, 6, 7, 8. sınıf ders kitaplarında bulunan söz varlığına yönelik etkinlikler, sözcük öğretimi açısından incelenirken Aytan ve Güneş (2017) tarafından yapılan araştırmada 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin tema ve türleri değerlendirilmiştir. Küçüköğlü, Albayrak ve Serin (2020) tarafından yapılan çalışmada ise 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı ışığında 5, 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitapları değerler eğitimi açısından incelenmiştir.

Alanyazın incelemesinde birden fazla sınıf düzeyine ait ders kitabının incelendiği araştırmaların yanı sıra belirli bir sınıf düzeyine odaklanılarak yapılan çalışmaların da olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalardan Batur ve Özdemir (2021) tarafından yapılan araştırmada 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bulunan kazanımların 7. sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan etkinliklerle örtüşüp örtüşmediğine bakılırken Çarkıt (2019) tarafından yapılan çalışmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde hazırlanan 8. sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın değerlendirildiği, Bal (2019) tarafından yapılan araştırmada ise 1. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımlar açısından incelendiği ve Kurudayıoğlu ve Soysal (2018) tarafından yapılan araştırmada İlkokul Türkçe 1 Ders Kitabı'nın 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki temel beceriler açısından incelendiği görülmüştür. Daha önce yapılan çalışmalar çeşitli yıllarda yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programlarını temel alırken bu çalışma en güncel öğretim programı olan 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı temel almaktadır. Yapılan bu çalışmada 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki okuma becerisi kazanımlarının, Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerle

ne düzeyde örtüştüğü belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu araştırma sorusuna yanıt aranmıştır:

- 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki okuma becerisi kazanımları (5, 6,7 ve 8. sınıflar), ders kitaplarındaki etkinliklerle ne düzeyde örtüşmektedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımı temelinde gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma” şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.39).

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesinin ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgularla ilgili bilgi içeren yazılı belgelerin çözümlenmesi esasına dayanır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırma yönteminde birincil araştırma verileri kaynağı olarak çeşitli yazılı metin biçimleri toplanarak, gözden geçirilerek, sorgulanarak ve çözümlenerek sonuca ulaşılmaya çalışılır (Sak, Şahin- Sak, Öneren-Şendil ve Nas, 2021). Bu çalışmada 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı okuma becerisi kazanımları temel alınarak Türkçe ders kitaplarındaki okuma etkinlikleri gözden geçirilmiş, öğretim programındaki kazanımları karşılama düzeyleri sorgulanmış, elde edilen veriler doğrultusunda Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler ile 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki okuma becerisi kazanımlarının örtüşme düzeyi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Veri Kaynakları

Araştırmada 2019 yılında MEB Talim ve Terbiye Kurulu tarafından onaylanan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki okuma becerisi etkinlikleri, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki okuma becerisi kazanımları doğrultusunda tek tek incelenmiştir. Dolayısıyla araştırmanın veri kaynaklarını ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki okuma becerisi etkinlikleridir. Tablo 1'de araştırmada ele alınan Türkçe ders kitapları ile ilgili bilgiler verilmiştir:

Tablo 1

İncelenen Kaynaklar ile İlgili Bilgiler

Ders kitabı	Yayınevi	Baskı Yılı	Okuma becerisi etkinlik sayısı
Ortaokul Türkçe 5	Anıttepe Yayıncılık	2019	169
Ortaokul Türkçe 6	MEB Yayınları	2019	126
Ortaokul Türkçe 7	MEB Yayınları	2019	145
Ortaokul Türkçe 8	MEB Yayınları	2019	141

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak şekil 1'de verilen matris kullanılmıştır. Bu matris araştırmacılar tarafından Türkçe ders kitapları ve Türkçe Dersi Öğretim Programı incelenerek titizlikle hazırlanmıştır.

OKUMA KÜLTÜRÜ	Etkinlik No.	Akıcı Okuma				Söz Varlığı								Anlama											
		T.6.3.1.	T.6.3.2.	T.6.3.3.	T.6.3.4.	T.6.3.5.	T.6.3.6.	T.6.3.7.	T.6.3.8.	T.6.3.9.	T.6.3.10.	T.6.3.11.	T.6.3.12.	T.6.3.13.	T.6.3.14.	T.6.3.15.	T.6.3.16.	T.6.3.17.	T.6.3.18.	T.6.3.19.	T.6.3.20.	T.6.3.21.	T.6.3.22.	T.6.3.23.	
O.1.1																									
O.1.2																									
O.1.3																									
O.1.5																									

Şekil 1. Altıncı Sınıf Etkinlik-Kazanım Örtüşme Düzeyi

Şekil 1’de görüldüğü üzere matrisin dikey boyutunda her bir temada yer alan okuma etkinlikleri sıralanırken matrisin yatay boyutunda ise 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki okuma becerisi kazanımları yer almaktadır. Bu süreçte araştırmacılar birbirlerinden bağımsız olarak her bir sınıf düzeyi için akıcı okuma, söz varlığı ve anlama kazanımlarını ders kitaplarındaki okuma etkinliklerinde analiz etmişlerdir. Bu matrisler aracılığıyla tüm ortaokul ders kitaplarındaki her bir etkinlik ayrı ayrı incelenirken aynı zamanda kayıt altına alınarak bir hata olması durumunda geriye dönüp düzeltme yapma imkânı da sağlanmıştır. Veri toplamanın son aşamasında ise her bir araştırmacı tarafından tamamlanan matrisler karşılaştırılmış, farklılık arz eden analizler üzerinde durulmuş, bu analizler hakkında araştırmacılar haricinde Türkçe eğitiminde uzman üç öğretim üyesinin görüşleri alınarak çelişkiler netleştirilmiş ve analizlere son şekli verilmiştir.

İşlem / Verilerin Toplanması

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki okuma becerisi etkinliklerinin 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki okuma becerisi kazanımları doğrultusunda incelendiği bu araştırmada veri toplama süreci şekil 2’de gösterildiği üzere üç aşamada gerçekleştirilmiştir:

Şekil 2. Veri Toplama Süreci

Çalışmanın ilk aşamasında ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki tüm okuma etkinlikleri programdaki okuma becerisi kazanımları açısından genel olarak gözden geçirilmiştir. İlk aşamadan edinilen izlenim doğrultusunda ikinci aşamada her bir sınıf düzeyindeki okuma etkinlikleri akıcı okuma, söz varlığı ve anlama kazanımları doğrultusunda tek tek incelenmiştir. Verilerin sistemli ve birikimli olarak elde edilmesi amacıyla bu aşamada

araştırmacılar tarafından matrisler hazırlanmıştır. Bu matrislerden biri Şekil 1’de gösterilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde veri toplama sürecinde kullanılan matrisler ile elde edilen veriler betimsel istatistik tekniklerinden yararlanılarak sayısallaştırılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Programda yer alan her bir sınıf düzeyindeki okuma becerisi kazanımının ilgili sınıf düzeyinde kaç etkinlikle öğrencilere sunulduğu sıklık ve yüzdelik değerleriyle tablolara dönüştürülmüştür.

Elde edilen verilerin tutarlılığını sağlamak için araştırmacılar veri toplama sürecinde birbirlerinden bağımsız olarak çalışmış, veri toplama süreci tamamlandıktan sonra araştırmacılar tarafından tamamlanan matrisler karşılaştırılarak çelişkili analizlere üçüncü bir alan uzmanının da yardımı ile son şekli verilerek verilerin anlamlı ve tutarlı bir bütün ortaya koymaları sağlanmıştır (Miles ve Huberman, 1994; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada izlenen bilimsel yöntem, incelenen materyaller, veri toplama ve analizi süreçleri ayrıntılı olarak açıklanarak araştırmanın teyit edilebilirliği ortaya konulmuştur (LeCompte ve Goetz, 1982). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki okuma etkinlikleri, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki okuma becerisi kazanımları doğrultusunda incelenirken herhangi bir yoruma gidilmeksizin ilgili etkinliğin o kazanımı karşılayıp karşılamadığı nesnel bir şekilde analiz edilerek çalışmanın inandırıcılığı sağlanmaya çalışılmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Araştırma sürecinde araştırmacıların rolleri açık bir şekilde ifade edilmiş, veri toplama sürecinin nasıl gerçekleştirildiği ayrıntılı olarak açıklanmış, veri toplama aracının nasıl kullanıldığı ifade edilmiş, elde edilen verilerin nasıl analiz edildiği tüm açıklığıyla anlatılarak araştırmanın aktarılabilirliği sağlanmaya çalışılmıştır (LeCompte ve Goetz, 1982).

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde etkinlik-kazanım örtüşme düzeyine ilişkin hazırlanan matris ile elde edilen verilerin çözümlenmesiyle ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Beşinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerle programdaki kazanımların örtüşme düzeylerine ilişkin elde edilen bulgular:

Beşinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerle programdaki kazanımların örtüşme düzeyine ilişkin elde edilen veriler analiz edilmiş, ulaşılan bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

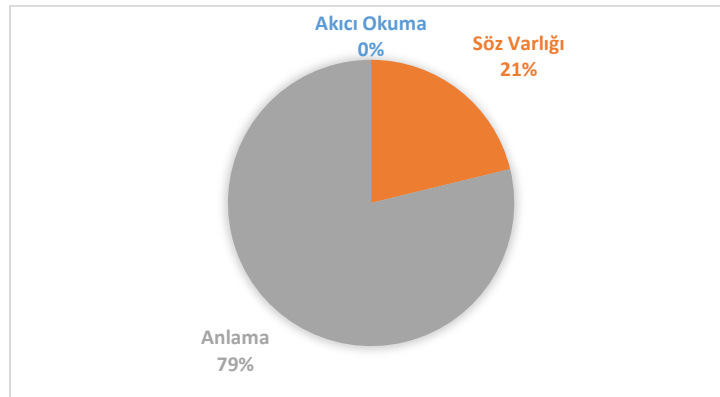
Tablo 2

Beşinci Sınıf Etkinlik-Kazanım Örtüşme Düzeyi

Programdaki Kazanımlar		Ders Kitabı	
		f	%
Akıcı Okuma	T.5.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	0	0
	T.5.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.	0	0
	T.5.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	0	0
	T.5.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.	0	0
	Toplam	0	0
Söz varlığı	T.5.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	23	59
	T.5.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	6	15,4
	T.5.3.10. Kökleri ve ekleri ayırt eder.	4	10,3
	T.5.3.7. Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.	3	7,7
	T.5.3.8. Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.	2	5,1
	T.5.3.9. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.	1	2,6
	T.5.3.11. Yapım ekinin işlevlerini açıklar.	0	0,0

Toplam		39	100
Anlama	T.5.3.19. Metinle ilgili sorulara cevap verir.	28	19,3
	T.5.3.17. Metni yorumlar.	13	9,0
	T.5.3.14. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.	11	7,6
	T.5.3.22. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	10	6,9
	T.5.3.23. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.	10	6,9
	T.5.3.20. Metnin konusunu belirler.	9	6,2
	T.5.3.31. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	9	6,2
	T.5.3.13. Okuduklarını özetler.	6	4,1
	T.5.3.16. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.	6	4,1
	T.5.3.26. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.	5	3,4
	T.5.3.18. Metinle ilgili sorular sorar.	4	2,8
	T.5.3.21. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	4	2,8
	T.5.3.24. Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.	4	2,8
	T.5.3.27. Metinler arasında karşılaştırma yapar.	4	2,8
	T.5.3.29. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	4	2,8
	T.5.3.12. Metin türlerini ayırt eder.	3	2,1
	T.5.3.15. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	3	2,1
	T.5.3.33. Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.	3	2,1
	T.5.3.34. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.	3	2,1
	T.5.3.28. Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır.	2	1,4
	T.5.3.32. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	2	1,4
	T.5.3.25. Medya metinlerini değerlendirir.	1	0,7
	T.5.3.30. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.	1	0,7
	Toplam	145	100

Tablo 2'ye bakıldığında programda beşinci sınıf akıcı okuma başlığı altında bulunan kazanımlara beşinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerde yer verilmediği görülmektedir. Tablo 2 incelendiğinde beşinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerde söz varlığıyla ilgili 39 ve anlama ile ilgili 145 kazanıma yer verildiği anlaşılmaktadır. Söz varlığıyla ilgili kazanımlardan en çok “Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.” (f: 23; %59) kazanımının değerlendirildiği; anlama kazanımlarından ise en çok sırasıyla “Metinle ilgili sorulara cevap verir.” (f: 28; %19,3), “Metni yorumlar.” (f: 13 %9), “Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.” (f: 11; %7,6), “Görsellerle ilgili soruları cevaplar.” (f: 10; %6,9), “Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.” (f: 10; %6,9) kazanımlarının kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Şekil 3. Beşinci Sınıf Ders Kitabındaki Okuma Kazanımların Dağılımı

Tablo 2 genel olarak değerlendirildiğinde beşinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerde söz varlığı ve anlama ile ilgili toplam 184 kazanımın yer aldığı, bu kazanımlardan %79'unun anlama, %21'inin ise söz varlığıyla ilgili olduğu görülmektedir (Şekil 3).

Altıncı sınıf ders kitabındaki etkinliklerle programdaki kazanımların örtüşme düzeylerine ilişkin elde edilen bulgular:

Altıncı sınıf ders kitabındaki etkinliklerle programdaki kazanımların örtüşme düzeyine ilişkin elde edilen veriler analiz edilmiş, ulaşılan bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

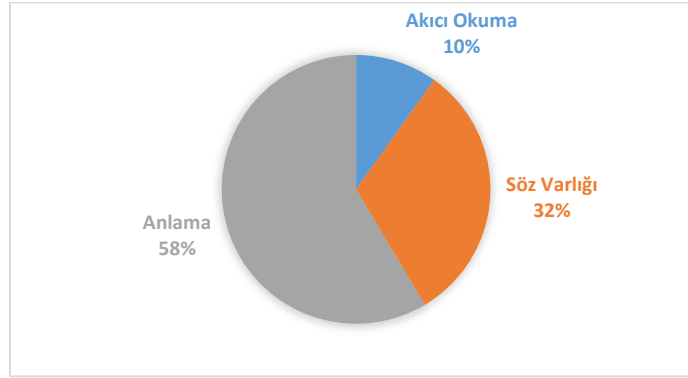
Altıncı Sınıf Etkinlik-Kazanım Örtüşme Düzeyi

	Programdaki Kazanımlar	Ders Kitabı	
		f	%
Akıcı Okuma	T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	6	40,0
	T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.	5	33,3
	T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.	4	26,7
	T.6.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	0	0,0
	Toplam	15	100
Söz Varlığı	T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	23	47,9
	T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	8	16,7
	T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	4	8,3
	T.6.3.9. İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.	4	8,3
	T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	3	6,3
	T.6.3.13. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.	3	6,3
	T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.	2	4,2
	T.6.3.12. Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	1	2,1
	T.6.3.11. Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.	0	0,0
	Toplam	48	100
	Anlama	T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.	29
T.6.3.35. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.		10	11,2
T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.		8	9,0
T.6.3.18. Metinle ilgili sorular sorar.		6	6,7
T.6.3.21. Metnin içeriğine uygun başlık belirler.		6	6,7
T.6.3.24. Metnin içeriğini yorumlar.		4	4,5
T.6.3.20. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.		3	3,4
T.6.3.26. Metin türlerini ayırt eder.		3	3,4
T.6.3.27. Şiirin şekil özelliklerini açıklar.		3	3,4
T.6.3.34. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.		3	3,4
T.6.3.16. Okuduklarını özetler.		2	2,2
T.6.3.22. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.		2	2,2
T.6.3.28. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.		2	2,2
T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.		2	2,2
T.6.3.31. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.		2	2,2
T.6.3.14. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	1	1,1	
T.6.3.19. Metnin konusunu belirler.	1	1,1	

T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.	1	1,1
T.6.3.33. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	1	1,1
T.6.3.15. Görselden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	0	0,0
T.6.3.23. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	0	0,0
T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir.	0	0,0
Toplam	89	100

Tablo 3'e bakıldığında altıncı sınıf ders kitabındaki etkinliklerde akıcı okuma ile ilgili 15, söz varlığıyla ilgili 48 ve anlama ile ilgili 89 kazanıma yer verildiği anlaşılmaktadır. Akıcı okuma ile ilgili kazanımlardan en çok "Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur." (f: 6; %40); söz varlığıyla ilgili kazanımlardan en çok "Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder." (f: 23; %47,9) kazanımının; anlama kazanımlarından ise en çok sırasıyla "Metinle ilgili soruları cevaplar." (f: 29; %32,6), "Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar." (f: 10 %11,2), "Görsellerle ilgili soruları cevaplar." (f: 8; %9) kazanımlarının değerlendirildiği görülmektedir.

Şekil 4. Altıncı Sınıf Ders Kitabındaki Okuma Kazanımların Dağılımı

Tablo 3 genel olarak değerlendirildiğinde altıncı sınıf ders kitabındaki etkinliklerde akıcı okuma, söz varlığı ve anlama ile ilgili toplam 152 kazanımın yer aldığı, bu kazanımlardan %58'inin anlama, %32'sinin söz varlığı ve %10'unun akıcı okumayla ilgili olduğu görülmektedir (Şekil 4).

Yedinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerle programdaki kazanımların örtüşme düzeylerine ilişkin elde edilen bulgular:

Yedinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerle programdaki kazanımların örtüşme düzeyine ilişkin elde edilen veriler analiz edilmiş, ulaşılan bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

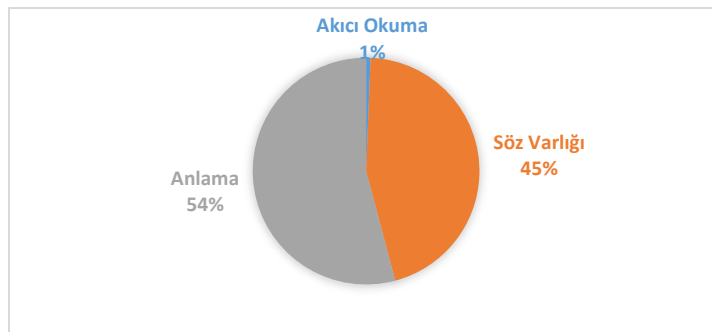
Tablo 4

Yedinci Sınıf Etkinlik-Kazanım Örtüşme Düzeyi

Programdaki Kazanımlar		Ders Kitabı	
		f	%
Akıcı Okuma	T.7.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.	1	100
	T.7.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	0	0
	T.7.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	0	0
	T.7.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.	0	0
	Toplam	1	100
Söz Varlığı	T.7.3.5. Bağlamdan hareketle bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	26	36,6
	T.7.3.9. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.	10	14,1
	T.7.3.13. Anlatım bozukluklarını tespit eder.	9	12,7

T.7.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	6	8,5
T.7.3.12. Fiillerin anlam özelliklerini fark eder.	5	7,0
T.7.3.8. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	4	5,6
T.7.3.10. Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder.	4	5,6
T.7.3.11. Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	4	5,6
T.7.3.7. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.	3	4,2
Toplam	71	100
T.7.3.19. Metinle ilgili soruları cevaplar.	24	28,2
T.7.3.17. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.	9	10,6
T.7.3.28. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	6	7,1
T.7.3.23. Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.	5	5,9
T.7.3.16. Metnin konusunu belirler.	4	4,7
T.7.3.18. Metindeki yardımcı fikirleri belirler.	4	4,7
T.7.3.21. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.	4	4,7
T.7.3.22. Metnin içeriğini yorumlar.	4	4,7
T.7.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.	4	4,7
T.7.3.29. Metin türlerini ayırt eder.	4	4,7
T.7.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	3	3,5
T.7.3.15. Okuduklarını özetler.	2	2,4
T.7.3.20. Metinle ilgili sorular sorar.	2	2,4
T.7.3.34. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.	2	2,4
T.7.3.37. Metinde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını belirler.	2	2,4
T.7.3.24. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	1	1,2
T.7.3.26. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.	1	1,2
T.7.3.31. Medya metinlerini değerlendirir.	1	1,2
T.7.3.33. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	1	1,2
T.7.3.36. Metindeki anlatım biçimlerini belirler.	1	1,2
T.7.3.38. Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.	1	1,2
T.7.3.14. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	0	0,0
T.7.3.27. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.	0	0,0
T.7.3.32. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	0	0,0
T.7.3.35. Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır.	0	0,0
Toplam	85	100

Tablo 4'e bakıldığında yedinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerde akıcı okuma ile ilgili 1, söz varlığıyla ilgili 71 ve anlama ile ilgili 85 kazanıma yer verildiği anlaşılmaktadır. Akıcı okuma ile ilgili kazanımlardan sadece "Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur." kazanımının işlendiği görülmektedir. Tablo 4 incelendiğinde söz varlığıyla ilgili kazanımlardan en çok "Bağlamdan hareketle bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder." (f: 26; %36,6) kazanımının; anlama kazanımlarından ise en çok sırasıyla "Metinle ilgili soruları cevaplar." (f: 24; %28,2), "Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler." (f: 9; %10,6), kazanımlarının kullanıldığı bulgusuna ulaşılmaktadır.

Şekil 5. Yedinci Sınıf Ders Kitabındaki Okuma Kazanımların Dağılımı

Tablo 4 genel olarak değerlendirildiğinde yedinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerde akıcı okuma, söz varlığı ve anlama ile ilgili toplam 157 kazanımın yer aldığı, bu kazanımlardan

%54'ünün anlama, %45'inin söz varlığı ve %1'inin akıcı okumayla ilgili olduğu görülmektedir (Şekil 5).

Sekizinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerle programdaki kazanımların örtüşme düzeylerine ilişkin elde edilen bulgular:

Sekizinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerle programdaki kazanımların örtüşme düzeyine ilişkin elde edilen veriler analiz edilmiş, ulaşılan bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

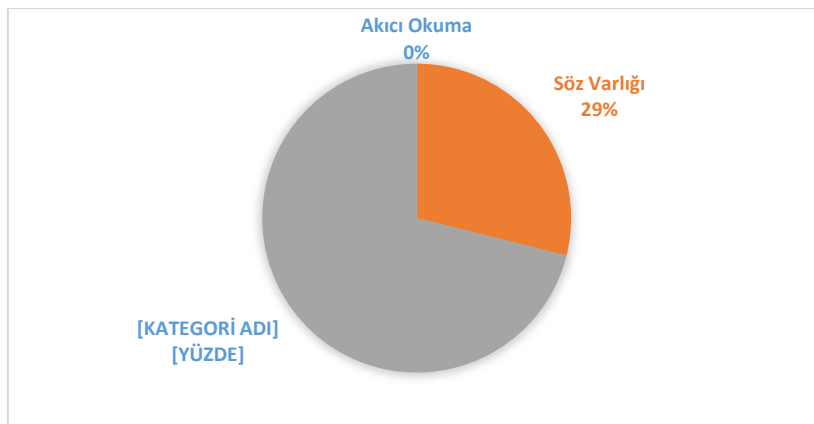
Tablo 5

Sekizinci Sınıf Etkinlik-Kazanım Örtüşme Düzeyi

Programdaki Kazanımlar	Ders Kitabı	
	f	%
Akıcı Okuma	T.8.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	0 0
	T.8.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur. Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebî değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.	0 0
	T.8.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	0 0
	T.8.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.	0 0
	Toplam	0 0
Söz Varlığı	T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder. A) öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. Araçları kullanmaları sağlanır. B) öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.	25 52,1
	T.8.3.7. Metindeki söz sanatlarını tespit eder. Benzetme (teşbih), kişileştirme (teşhis), konuşturma (intak) ve karşıtlık (tezat), abartma (mübalağa) söz sanatlarının belirlenmesi sağlanır.	8 16,7
	T.8.3.9. Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar. Fiilimsilerin türleri fark ettirilir. Ekler ezberletilmez.	6 12,5
	T.8.3.6. Deyim, atasözü ve özdeyişlerin metne katkısını belirler.	4 8,3
	T.8.3.8. Metindeki anlatım bozukluklarını belirler. Dil bilgisi yönünden anlatım bozuklukları üzerinde durulur.	2 4,2
	T.8.3.11. Metindeki anlatım biçimlerini belirler.	2 4,2
	T.8.3.10. Geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını değerlendirir. Oysaki başka bir deyişle, özellikle, kısaca, böylece, ilk olarak ve son olarak ifadeleri üzerinde durulur.	1 2,1
	Toplam	48 100
	T.8.3.14. Metinle ilgili soruları cevaplar. Metin içi ve metin dışı anlam ilişkisi kurulur.	22 18,6
	T.8.3.15. Metinle ilgili sorular sorar.	22 18,6
	T.8.3.16. Metnin konusunu belirler.	12 10,2
T.8.3.25. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur. Neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme, abartma, nesnel, öznel ve duygu belirten ifadeler üzerinde durulur.	8 6,8	
T.8.3.17. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.	6 5,1	
T.8.3.26. Metin türlerini ayırt eder. A) fıkra (köşe yazısı), makale, deneme, roman, destan türleri üzerinde durulur. B) metin türlerine ilişkin ayrıntılı bilgi verilmemelidir.	6 5,1	
T.8.3.13. Okuduklarını özetler.	5 4,2	
T.8.3.19. Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.	5 4,2	
T.8.3.20.okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler. Olay örgüsü, mekân, zaman, şahıs ve varlık kadrosu, anlatıcı üzerinde durulur.	4 3,4	
T.8.3.18. Metindeki yardımcı fikirleri belirler.	3 2,5	
T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar. A) yazarın olaylara bakış açısının tespit edilmesi sağlanır. B) metindeki öznel ve nesnel yaklaşımların tespit edilmesi sağlanır. C) metindeki örnek ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır.	3 2,5	

T.8.3.22. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	3	2,5
T.8.3.27. Görsellerle ilgili soruları cevaplar. A) çizgi roman ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır. B) haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettikleri üzerinde durulur.	3	2,5
T.8.3.32. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.	3	2,5
T.8.3.34. Okuduklarında kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını belirler.	3	2,5
T.8.3.28. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar. Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır.	2	1,7
T.8.3.29. Medya metinlerini analiz eder. Medya metinlerinin amaçlarının (kültür aktarma, olay yorumlama, bilgilendirme, eğlendirme, ikna etme) belirlenmesi sağlanır.	2	1,7
T.8.3.35. Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.	2	1,7
T.8.3.12. Görsel ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	1	0,8
T.8.3.24. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.	1	0,8
T.8.3.31. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular. A) blog ve şahsi internet sayfalarındaki bilgilerin güvenilirliği konusunda çalışmalar yapılır. B) bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.	1	0,8
T.8.3.33. Edebî eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır. Kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönünden karşılaştırılması sağlanır.	1	0,8
T.8.3.23. Metinler arasında karşılaştırma yapar. Aynı metnin çeviri, farklı baskı vb. Özellikleri itibarıyla karşılaştırılması sağlanır.	0	0,0
T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	0	0,0
Toplam	118	100

Tablo 5'e bakıldığında programda sekizinci sınıf akıcı okuma başlığı altında bulunan kazanımlara sekizinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerde yer verilmediği görülmektedir. Yine Tablo 5 incelendiğinde sekizinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerde söz varlığıyla ilgili 48 ve anlama ile ilgili 118 kazanıma yer verildiği anlaşılmaktadır. Söz varlığıyla ilgili kazanımlardan en çok “Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.” (f: 25; %52,1) kazanımının değerlendirildiği; anlama kazanımlarından ise en çok sırasıyla “Metinle ilgili soruları cevaplar. Metin içi ve metin dışı anlam ilişkisi kurulur.” (f: 22; %18,6), “Metinle ilgili sorular sorar.” (f: 22; %18,6), “Metnin konusunu belirler.” (f: 12; %10,2) kazanımlarının kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Şekil 6. Sekizinci Sınıf Ders Kitabındaki Okuma Kazanımların Dağılımı

Tablo 5 genel olarak değerlendirildiğinde sekizinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerde söz varlığı ve anlama ile ilgili toplam 166 kazanımın yer aldığı, bu kazanımlardan %71'inin anlama, %29'unun ise söz varlığıyla ilgili olduğu görülmektedir (Şekil 6).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkçe Dersi Öğretim Programı, Türkçe derslerinde yapılacak olan eğitim öğretim faaliyetlerinin hedeflerine başarılı bir şekilde ulaşabilmesi için hazırlanmış rehberlik amaçlı bir kılavuz olarak da değerlendirilebilir. Bu programda Türkçe öğretimi ile ilgili pek çok bileşen yer almaktadır. Bu bileşenlerden biri de okuma, konuşma, dinleme ve yazma temel dil becerileri ile ilgili kazanımlardır. Türkçe derslerinde kullanılmak üzere hazırlanan temel materyallerden biri olan Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler bu kazanımlara bağlı olarak ders kitaplarında değerlendirilmektedir. Yani ders kitaplarında öğrencilere sunulan etkinliklerle Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların örtüşmesi beklenmektedir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki okuma becerisi kazanımları ile Türkçe ders kitaplarındaki okuma ile ilgili etkinliklerin örtüşme düzeyinin incelendiği bu çalışmada, elde edilen bulgular değerlendirilerek şu sonuçlara ulaşılmıştır: Beşinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerde akıcı okuma kazanımlarını karşılayan herhangi bir etkinlik tespit edilememiştir. Buna rağmen ders kitabındaki etkinliklerde 184 kazanımın %21'inin söz varlığı, %79'unun ise anlama ile ilgili kazanımlar olduğu belirlenmiştir. Söz varlığı ile ilgili olarak etkinliklerde en çok tekrar eden kazanımın "Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.;" anlama ile ilgili etkinliklerde en çok tekrar eden kazanımın ise "Metinle ilgili sorulara cevap verir." olduğu anlaşılmıştır.

Beşinci sınıf ders kitabındaki etkinlikler incelendiğinde burada yer verilen kazanımların ise dengesiz bir dağılım sergiledikleri tespit edilmiştir. Deniz, Tarakçı ve Karagöl (2019) tarafından yapılan çalışmada da okuma kazanımlarının "5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı"nda bir düzen ve sistem dâhilinde işlenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Çarkıt (2019) tarafından yapılan çalışmada becerilere ayrılan etkinlik sayısının dengesiz olduğu ve bu durumun eksiklikler doğurabileceği ifade edilmiştir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki okuma becerisi kazanımları ile Türkçe ders kitaplarındaki okuma ile ilgili etkinliklerde yer verilen kazanımların örtüşme düzeyinin incelendiği bu çalışmada da ders kitaplarında yer verilen kazanım sayılarının okuma becerisi altında dengesiz bir dağılım sergilediği, konuyla ilgili diğer çalışmalar da dikkate alındığında programın güncellenmesine rağmen bu konuda herhangi bir değişikliğin yapılmadığı anlaşılmaktadır.

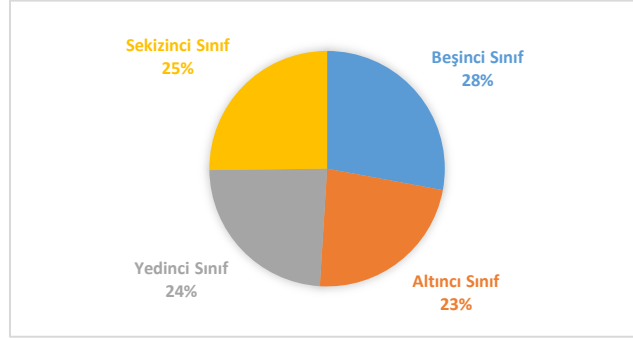
Altıncı sınıf ders kitabında akıcı okuma, söz varlığı ve anlama ile ilgili 152 kazanım tespit edilmiştir. Bu kazanımlardan en büyük payı beşinci sınıf ders kitabında olduğu gibi yine anlama ile ilgili kazanımlar almıştır (%58). Geriye kalan kazanımlardan %32'sinin söz varlığı ve %10'unun akıcı okumayla ilgili olduğu belirlenmiştir. Kazanımların sıklık değerlerine bakıldığında ise akıcı okuma kazanımlarından en çok tekrar eden kazanımın "Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.," söz varlığı kazanımlarından en çok tekrar eden kazanımın "Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder." ve anlama kazanımlarından en çok tekrar eden kazanımın "Metinle ilgili soruları cevaplar." olduğu anlaşılmıştır.

Yedinci sınıf ders kitabında akıcı okuma, söz varlığı ve anlama ile ilgili 157 kazanım tespit edilmiştir. Etkinlikler incelendiğinde bunlardan sadece 1'inin akıcı okuma ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Geriye kalan kazanımların %54'ünün anlama ve %45'inin söz varlığı ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Burada belirlenen söz varlığı kazanımlarının beşinci ve altıncı sınıf ders kitaplarındaki söz varlığı kazanımlarına göre daha fazla yer edinmesi, söz varlığının yedinci sınıf ders kitabında daha fazla önemsendiğini ortaya koymaktadır. Direkçi, Akbulut ve Şimşek (2019) ile Deniz, Tarakçı ve Karagöl (2019) tarafından yapılan çalışmalarda da diğer sınıf seviyelerinin aksine dağılımın bu sınıf seviyesinde daha dengeli olduğu (anlama ve söz varlığı için) sonucuna ulaşılmıştır.

Sekizinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerde beşinci sınıf ders kitabındaki etkinliklerde olduğu gibi akıcı okuma ile ilgili kazanım tespit edilememiştir. Buna karşın ders kitabında tespit edilen 166 kazanımın %71'inin anlama, %29'unun ise söz varlığıyla ilgili olduğu belirlenmiştir. Ders kitabında yer alan kazanımların sıklık değerlerine bakıldığında ise söz varlığıyla ilgili kazanımlardan en çok "Bağlamdan yararlanarak

bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.” kazanımının tekrar ettiği, anlama kazanımlarından ise en çok “Metinle ilgili soruları cevaplar. Metin içi ve metin dışı anlam ilişkisi kurulur.” ve “Metinle ilgili sorular sorar.” kazanımlarının tekrar ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Aydın ve Aydın (2020), Deniz, Tarakçı ve Karagöl (2019) ile Aytan ve Güneş (2017) tarafından yapılan araştırmalarda da benzer durumlara işaret edildiği, dağılımlar arasındaki bu farkın düzensizlik ve kendini tekrar etme durumunu ortaya çıkardığı anlaşılmaktadır.

Ders kitaplarında yer alan kazanımlara genel olarak bakıldığında ise ders kitaplarındaki etkinliklerde toplam 659 kazanımın değerlendirildiği, bu kazanımların sınıf düzeylerine göre dağılımının ise azalan sırasıyla beşinci sınıf ders kitabı, sekizinci sınıf ders kitabı, yedinci sınıf ders kitabı ve altıncı sınıf ders kitabı şeklinde olduğu görülmüştür.

Şekil 7. Ders Kitaplarındaki Okuma Kazanımlarının Dağılımı

Şekil 7’den hareketle okuma becerisi ile ilgili kazanımların sınıf düzeylerine sayıca eşit oranlarda dağılmasına dikkat edildiği söylenebilir. Bu kazanımların alt başlıklarına bakıldığında ise en büyük payın anlama ile ilgili kazanımlara ait olduğu, anlamadan sonra söz varlığı ve akıcı okuma kazanımlarının geldiği anlaşılmaktadır.

Etkinlikler üzerine yapılan incelemelerde bazı kazanımların etkinliklerde ele alınmasında tutarsızlıkların olduğu tespit edilmiştir. Örneğin T.8.3.26 numaralı kazanımda “Metin türlerini ayırt eder.” ifadesi yer almaktadır. İlgili kazanımın açıklamasında ise “Metin türlerine ilişkin ayrıntılı bilgi verilmemelidir.” denmektedir. Fakat Erdemler teması İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine adlı metnin 4. etkinliğinde hikâye edici metinlerin özelliklerine fazlasıyla yer verilmiştir. Böyle bir etkinlikte hikâye edici metinlerin özelliklerinin öğrenciye doğrudan verilmesi yerine öğrencinin kendisinin bulmasına çalışılmasının, bilginin yapılandırılması anlayışına daha uygun olacağı düşünülmektedir. Güzel ve Karadağ (2013) ile Deniz, Tarakçı ve Karagöl (2019) tarafından yapılan araştırmalarda da benzer durumlardan söz edildiği görülmektedir. Yapılan çalışmaların tarihlerine bakıldığında programların güncellenmesine rağmen bazı sorunların hâlâ devam etmekte olduğu, konuyla ilgili yapılan bilimsel araştırmaların gözden kaçırıldığı anlaşılmaktadır.

Çalışmanın sonuçlarından hareketle aşağıdaki öneriler sıralanmıştır:

- 1- Bazı kazanımlar çok genel ifade edilmiştir, bu durum farklı yorumlamalara sebep olmaktadır. Kazanımların daha açık, net ve farklı yorumlamalara izin vermeyecek şekilde yazılması bu durumu düzeltecektir.
- 2- Teknolojinin eğitimle iç içe geçtiği bu çağda özellikle dijital okuma yazma kısmında daha fazla etkinlik kullanılması gerektiği düşünülmektedir.
- 3- Görsel okuma yazma konusunda daha fazla etkinliğe yer verilmesi ve öğrencilerin karikatür, resim vb. görselleri yorumlayabilmesi, eleştirel bir bakış açısı geliştirebilmesi için hazırlanan etkinliklerin hem sayısının hem de niteliğinin artırılması gerekmektedir.
- 4- Dil bilgisi öğretiminde bulunan bazı kazanımlara hiç yer verilmediği görülmektedir. Bu durum öğrencinin dil bilgisi becerisi geliştirmede zayıf kalmasına yol açmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adams, M. J. (1990). *Beginning to read: Thinking and learning about print*. MIT Press.
- Arı, G. (2017). Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki (ortaokul) okuma kazanımlarının değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 685-703.
- Aydın, İ., & Aydın, G. (2020). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı Bağlamında 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığına Yönelik Etkinliklerin Sözcük Öğretimi Açısından İncelenmesi. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*, 10(1), 1-23.
- Aytan, T., & Güneş, G. (2017). 2017 Türkçe öğretim programına göre hazırlanan 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin temaları ve türleri üzerine bir değerlendirme. *Kesit Akademi Dergisi*, (11), 256-275.
- Bal, F. D. (2018) Türkçe öğretim programı kazanımları ile 1. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinliklerinin incelenmesi. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 6(2), 55-64.
- Batur, Z., & Özdemir, P. (2021). Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinin Kazanımlarla Örtüşme Durumları. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 47-68.
- Çalışkan, G. (2016). Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Türkçe Ders Kitapları: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bir İnceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(2), 200-214.
- Çarkıt, C. (2019). Ortaokul Okuma Becerileri dersine yönelik öğretmenlerin görüş ve uygulamaları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 841-856.
- Cin Şeker, Z. (2018). Türkçe Öğretmenlerinin Yazınsal Metinleri Anlamaya Yönelik Etkinlikler ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (12), 122-137.
- Demiral, H., & Menşan, N. Ö. (2017). Sekizinci sınıf türkçe dersinin pısa okuma becerilerine göre değerlendirilmesi. Ö. Demirel & K. İşeri (Ed.) *Küreselleşen Dünyada Eğitim içinde* (ss.567-580). Pegem Akademi.
- Deniz, K., Tarakcı, R., & Karagöl, E. (2019). Dinleme/izleme kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 18-32.
- Deniz, K., Tarakcı, R., & Karagöl, E. (2019). Okuma kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 688-708.
- Direkçi, B., Akbulut, S., & Şimşek, B. (2019). Türkçe dersi öğretim programı (2018) ve ortaokul Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık becerileri bağlamında incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 797-813.
- Grabe, W. (1991). Current developments in second language reading research. *TESOL quarterly*, 25(3), 375-406.
- Güzel, A., & Karadağ, Ö. (2013). Anlatma becerileri açısından "Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar)"na eleştirel bir bakış. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 45-52.
- Kadıızade, E. D., & Önder, B. (2016). Evaluating Primary School Turkish Program and Acquisition and Activities in Turkish Text Books in Terms of Speaking Skill/İlköğretim Türkçe Programı İle Türkçe Çalışma Kitaplarındaki Kazanım ve Etkinliklerin Konuşma Becerisi Açısından Değerlendirilmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12 (5), 1104-1124.
- Kıymaz, M. S., & Doyumğaç, İ. (2020). The views of turkish language teachers and primary school teachers on teacher guidebooks. *Journal of Curriculum and Teaching*, 9(3), 88-106. : <https://doi.org/10.5430/jct.v9n3p88>
- Küçükoğlu, A., Albayrak, F., & Serin, N. (2020). Değerler Eğitimi Bağlamında Türkçe Dersi: Program ve Ders Kitaplarının Karşılaştırmalı İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1499-1518.

- Kurudayıoğlu, M., & Soysal, T. (2018). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 483-496.
- LeCompte, M. D., & Goetz, J. P. (1982). Ethnographic data collection in evaluation research. *Educational evaluation and policy analysis*, 4(3), 387-400.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Quellette, P. G. (2006). What's meaning got to do with it: The role of vocabulary in word reading and reading comprehension. *Journal of Educational Psychology*, 98(3),554-566. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.98.3.554>
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç. & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4 (1), 227-256. DOI: 10.33400/kuje.843306
- Sevim, O. (2018). Okuma Eğitimi. Sevim Oğuzhan, Söylemez Yusuf (Ed.), Okuma, kelime hazinesi ve söz varlığı ilişkisi (1. baskı ss. 41-60). Ankara: Nobel Akademi.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2019). Ders Kitabı Hakkında Merak Edilenler. Ankara
- Ülper, H. (2019). Okuma ve anlamlandırma becerilerinin kazandırılması. Nobel.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin.